

**Відокремлений структурний підрозділ
«Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»**

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

	Фінансові ринки та інститути <small>повна назва навчальної дисципліни</small>
для підготовки здобувачів освіти ступеня	фаховий молодший бакалавр <small>фаховий молодший бакалавр, молодший бакалавр, бакалавр</small>
галузі знань	07 Управління та адміністрування <small>шифр і назва галузі знань</small>
спеціальності	072 Фінанси, банківська справа та страхування <small>код і найменування спеціальності</small>
освітньо-професійна програма	Фінанси і кредит <small>назва освітньо-професійної програми</small>
статус дисципліни	обов'язкова <small>обов'язкова/вибіркова</small>

Харків, 2023 рік

Розробник: Постольна Наталія Олександрівна, викладач циклової комісії економіки, управління та адміністрування, спеціаліст I категорії

Гарант освітньо-професійної програми: Нагорна Ірина Володимирівна, викладач циклової комісії економіки, управління та адміністрування, спеціаліст вищої категорії, кандидат економічних наук

Програму обговорено та схвалено на засіданні циклової комісії економіки, управління та адміністрування, протокол від 01.09.2023 р. № 1.

Голова циклової комісії

Марина МЕЛЬНИЧУК

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії, протокол від 01.09.2023 р. № 1.

Голова методичної комісії

Олена ЗОЛОТУХІНА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни «Фінансові ринки та інститути» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит» підготовки фахових молодших бакалаврів спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування галузі знань 07 Управління та адміністрування.

Предметом навчальної дисципліни є економічний простір, на якому формуються і функціонують відносини між учасниками фінансового ринку з приводу купівлі-продажу фінансових активів.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення навчальної дисципліни «Фінансові ринки та інститути» ґрунтується на результатах засвоєння дисциплін «Фінанси, гроші та кредит», «Основи інвестування», «Сучасна економіка та бізнес-середовище організації» та є основою вивчення навчальних дисциплін «Фінансово-економічна безпека організації», «Основи фінансового моніторингу».

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів освіти теоретичних знань щодо функцій і механізму функціонування фінансової системи країни і її основних складових елементів – фінансових ринків і фінансових інститутів, вивчення фінансових інструментів і їх застосування.

Завдання навчальної дисципліни:

- визначити сутність поняття «фінансова система країни», її структуру;
- з'ясувати особливості функціонування (накопичення, кругообігу і перерозподілу) фінансового капіталу;
- розкрити сутність поняття «фінансовий ринок», розглянути основні функції фінансового ринку;
- схарактеризувати основні сегменти фінансового ринку: грошовий ринок (ринку банківських кредитів і валютного ринку) і ринок капіталів (фондового ринку), їх взаємозв'язок;
- проаналізувати функції основних учасників фінансових ринків;
- розглянути особливості використання фінансових інструментів;
- схарактеризувати основні тенденції світових фінансових ринків та національного фінансового ринку, визначити вплив ефективності функціонування фінансових ринків на розвиток національної економіки.

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна забезпечує досягнення таких **результатів навчання:**

РН 3. Знати економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, що існують між фінансовими процесами та економічними явищами.

РН 4. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

Навчальна дисципліна спрямована на формування у здобувачів освіти таких **компетентностей**:

ІК. Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі фінансів, банківської справи та страхування або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів фінансової науки, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

ЗК 5. Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 3. Розуміння особливостей функціонування сучасної національної і світової фінансових систем та їх структури.

СК 4. Розуміння принципів організації фінансових відносин.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Фінансовий ринок: сутність, види та роль в економіці

Фінансовий ринок та його сутність. Функції фінансового ринку. Роль і місце фінансового ринку в економічній системі. Основні економічні суб'єкти фінансового ринку: домогосподарства, держава, підприємства, іноземний сектор. Структура фінансового ринку: фондовий ринок, грошовий ринок, ринок банківських позичок.

Тема 2. Фінансовий ринок України. Фінансові посередники на фінансовому ринку

Суб'єкти фінансового ринку та їх класифікація. Держава як суб'єкт фінансового ринку. Домогосподарства на фінансовому ринку. Місце нефінансових корпорацій на фінансовому ринку. Поняття фінансового посередництва та фінансових посередників, їх місце на фінансовому ринку. Сутність фінансових посередників та їх функції Класифікація фінансових посередників.

Тема 3. Грошовий ринок

Грошовий ринок як складова фінансового ринку. Функції грошового ринку. Суб'єкти грошового ринку. Інструменти грошового ринку. Попит та пропозиція на грошовому ринку. Установлення цін на грошовому ринку. Роль Національного банку України як регулятора грошового ринку. Структура грошового ринку.

Тема 4. Валютний ринок. Валютний курс

Поняття валютного ринку. Валютний курс. Пряме і непряме котирування.

Ліцензування банків. Валютні операції. Валютне регулювання та курсова політика НБУ. Механізми валютного ринку. Інструменти валютного ринку. Спот-курс. Валютні форварди. Валютні свопи. Валютні ф'ючерси і опціони.

Тема 5. Ринок капіталів

Економічний зміст ринку капіталів, його структура та роль. Суть і функції кредиту. Регулювання ринку капіталів. Форми кредитів. Поняття банківських кредитів, їх види. Функції ринку банківських позик. Комерційний кредит. Державний кредит: суть, призначення, форми. Споживчий кредит. Лізинговий кредит. Іпотечний кредит. Міжнародний кредит. Складання графіка надання та погашення позик. Позиковий процент, його суть і особливості формування. Нарахування простих та складних відсотків за користування позиковими коштами.

Тема 6. Фондовий ринок

Сутність фондової біржі. Біржові операції та їх класифікація. Поняття про індекси і методи їх визначення. Емісія акцій. Фінансування за допомогою емісії акцій. Емітенти і емісія звичайних акцій. Ринок боргових зобов'язань (облігацій). Основні характеристики облігацій. Казначейські цінні папери. Облігації корпорацій. Забезпечення випуску облігацій. Погашення облігацій. Портфельне управління як сучасний елемент функціонування фінансових ринків. Поняття інвестиційного портфеля.

Тема 7. Фінансові інститути в системі забезпечення розвитку економіки

Фінансові інститути та їх класифікація. Комерційні банки і їх роль у на фінансовому ринку. Традиційних та нетрадиційні банківські послуги на фінансовому ринку. Банки як емітенти та інвестори на ринку. Банки як професійні учасники фондового ринку України. Небанківські фінансові інститути та їх діяльність на фінансовому ринку (страхові компанії та недержавні фонди, кредитні спілки, фінансові компанії).

Навчально-методичне забезпечення освітнього компоненту доступне на Порталі навчальних ресурсів Харківського торговельно-економічного фахового коледжу ДТЕУ.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теми дисципліни	Обсяг у годинах											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Лк	Сз	Пз	Лз	СРС		Лк	Сз	Пз	Лз	СРС
Тема 1. Фінансовий ринок: сутність, види та роль в економіці	19	4	–	4	–	11	–	–	–	–	–	
Тема 2. Фінансовий ринок України. Фінансові посередники на фінансовому ринку	20	4	–	4	–	12	–	–	–	–	–	
Тема 3. Грошовий ринок	19	4	–	4	–	11	–	–	–	–	–	
Тема 4. Валютний ринок. Валютний курс	19	4	–	4	–	11	–	–	–	–	–	
Тема 5. Ринок капіталів	19	4	–	4	–	11	–	–	–	–	–	
Тема 6. Фондовий ринок	20	4	–	4	–	12	–	–	–	–	–	
Тема 7. Фінансові інститути в системі забезпечення розвитку економіки	19	4	–	4	–	11	–	–	–	–	–	
Усього годин / кредитів ECTS	135/4,5	28	–	28	–	79	–	–	–	–	–	

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Фінансовий ринок: сутність, види та роль в економіці

Питання 1. Біржовий і позабіржовий ринки: поняття, основні характеристики і відмінності.

Питання 2. Глобалізація фінансових ринків: причини, фактори, наслідки.

Тема 2. Фінансовий ринок України. Фінансові посередники на фінансовому ринку

Питання 1. Фінансові ринки України: види, класифікація, характеристики, механізм функціонування.

Питання 2. Вплив військового стану на фінансові ринки України.

Тема 3. Грошовий ринок

Питання 1. Сучасний стан і тенденції розвитку банківської системи України.

Питання 2. Ключові фактори і напрями оздоровлення банківської системи України.

Тема 4. Валютний ринок. Валютний курс

Питання 1. Валютне регулювання та курсова політика центрального банку в сучасних умовах України.

Питання 2. Валютні клірингові розрахунки. Розрахунки за допомогою блок-рахунків.

Тема 5. Ринок капіталів

Питання 1. Банківське кредитування: політика і техніка надання кредитів.

Питання 2. Роль і значення міжнародного кредитування для Економіки України.

Тема 6. Фондовий ринок

Питання 1. Інвестиційні властивості цінних паперів.

Питання 2. Сучасний фондовий ринок України: проблеми та шляхи їх вирішення. Стратегії розвитку.

Тема 7. Фінансові інститути в системі забезпечення розвитку економіки

Питання 1. Світові фінансові потоки та світові фінансові центри.

Питання 2. Інститути спільного інвестування та їх роль на фінансовому ринку.

Організація самостійної роботи здобувачів освіти регламентується Положенням про самостійну роботу здобувачів освіти у ВСП «Харківській торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету».

6. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Для визначення рівня засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу використовуються такі форми оцінювання та схема розподілу балів:

№	Рейтингові оцінки	Максимальні бали
1	Поточний контроль	60
1.1	<i>Тема 1. Фінансовий ринок: сутність, види та роль в економіці</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	1
	Виконання семінарських завдань	2
	Тестування	2
1.2	<i>Тема 2. Фінансовий ринок України. Фінансові посередники на фінансовому ринку</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	1
	Виконання практичних завдань	1
	Тестування	2
1.3	<i>Тема 3. Грошовий ринок</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	1
	Виконання практичних завдань	3
	Тестування	3

№	Рейтингові оцінки	Максимальні бали
1.4	<i>Тема 4. Валютний ринок. Валютний курс</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	1
	Виконання практичних завдань	2
	Тестування	2
1.5	<i>Тема 5. Ринок капіталів</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	2
	Виконання практичних завдань	2
	Тестування	2
1.6	<i>Тема 6. Фондовий ринок</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	2
	Виконання практичних завдань	3
	Тестування	3
1.7	<i>Тема 7. Фінансові інститути в системі забезпечення розвитку економіки</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	2
	Виконання практичних завдань	2
	Тестування	1
1.8	Робота з викладачем	20
2	Підсумковий семестровий контроль	40
3	Оцінка з дисципліни	100

Форма підсумкового семестрового контролю – екзамен.

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти здійснюється за 100-бальною шкалою. Умовою допуску до екзамену є виконання програми навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується Положенням про оцінювання результатів навчання здобувачів освіти у ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету».

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Тема 1. Фінансовий ринок: сутність, види та роль в економіці

Основні джерела інформації

1. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 № 1953-IX. Дата оновлення: 06.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#top>.

2. Фінансовий ринок : навчальний посібник / Арутюнян С. С. та ін. Київ : Гулева В. М., 2018. С. 17–35.

3. Слав'юк Н. Р., Глущенко С. В. Ринок фінансових послуг : навчальний посібник. Київ : НаУКМА, 2022. С. 6–18.

Тема 2. Фінансовий ринок України. Фінансові посередники на фінансовому ринку

Основні джерела інформації

1. Слав'юк Н. Р., Глущенко С. В. Ринок фінансових послуг : навчальний посібник. Київ : НаУКМА, 2022. С. 167–193.

2. Фінансовий ринок : навчальний посібник / Арутюнян С. С. та ін. Київ : Гулева В. М., 2018. С. 74–105.

Додаткові джерела інформації

3. Іоргачова М. І., Ковальова О. М., Коцюрубенко Г. М. Фінансовий ринок України: сучасний стан основних сегментів. *Ефективна економіка*. 2021. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8654>.

Тема 3. Грошовий ринок

Основні джерела інформації

1. Слав'юк Н. Р., Глущенко С. В. Ринок фінансових послуг : навчальний посібник. Київ : НаУКМА, 2022. С. 19–32.

2. Фінансовий ринок : навчальний посібник / Арутюнян С. С. та ін. Київ : Гулева В. М., 2018. С. 146–160.

Додаткові джерела інформації

3. Рудь І.Ю., Лазаренко В. О., Новак К. С. Аналіз грошового ринку України. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 40. С. 392–396. URL: <http://surl.li/peyrq>.

Тема 4. Валютний ринок. Валютний курс.

Основні джерела інформації

1. Про валюту і валютні операції. Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. Дата оновлення: 01.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>.

2. Слав'юк Н. Р., Глущенко С. В. Ринок фінансових послуг : навчальний посібник. Київ : НаУКМА, 2022. С. 33–60.

3. Фінансовий ринок : навчальний посібник / Арутюнян С. С. та ін. Київ : Гулева В. М., 2018. С. 193–222.

Додаткові джерела інформації

4. Обух В. Валютний ринок: реальна стабілізація чи тимчасове затишшя. *Укрінформ*. URL: <http://surl.li/hbztt>.

5. Валютний ринок. *Національний банк України*. URL: <http://surl.li/hbzxe>.

Тема 5. Ринок капіталів

Основні джерела інформації

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. Дата оновлення: 29.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>.

2. Про впорядкування провадження професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках у період дії воєнного стану : Рішення НКЦПФР від 04.08.2022 № 1053. URL: <http://surl.li/peuxq>.

3. Слав'юк Н. Р., Глущенко С. В. Ринок фінансових послуг : навчальний посібник. Київ : НаУКМА, 2022. С. 61–97.

4. Фінансовий ринок : навчальний посібник / Арутюнян С. С. та ін. Київ : Гулева В. М., 2018. С. 160–185.

Додаткові джерела інформації

5. Шевцова О. Й, Тутова О. Р. Кредитний ринок: ресурси та ризики. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2022. Вип. 9–10 (298–299). С. 95–102.

Тема 6. Фондовий ринок

Основні джерела інформації

1. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 29.05.2006 №3480-IV. Дата оновлення: 13.05.2020. *LIGA 360*. URL: <http://surl.li/pezhw>.

2. Про затвердження Положення про Державний реєстр випусків цінних паперів : Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 19.04.2012 № 557. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0735-12#Text>.

3. Концепція функціонування та розвитку фондового ринку в Україні : Постанова Верховної ради України від 22.09.1995 р. № 342/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/342/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

4. Фінансовий ринок : навчальний посібник / Арутюнян С. С. та ін. Київ : Гулева В. М., 2018. С. 231–293.

Додаткові джерела інформації

5. Що таке фондова біржа і як вона працює. *Ціна держави*. 14.12.2017. URL: <http://surl.li/hcatl>.

6. Українські фондові біржі відновили торги цінними паперами. *Економічна правда*. 08.08.2022. URL: <http://surl.li/hcaub>.

7. Фондові індекси бірж 2022. *Мінфін*. URL: <http://surl.li/hcauo>.

Тема 7. Фінансові інститути в системі забезпечення розвитку економіки

Основні джерела інформації

1. Інститути спільного інвестування : Закон України від 05.07.2012 № 5080-VI. Дата оновлення: 28.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>.

2. Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України від 09.07.2003 № 1057-IV. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text>.

3. Про кредитні спілки : Закон України від 14.07.2023 № 3254-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3254-20#top>.

4. Фінансовий ринок : навчальний посібник / Арутюнян С. С. та ін. Київ : Гулева В. М., 2018. С. 74–105, 164–166, 284–290.

Додаткові джерела інформації

5. Що таке інститути спільного інвестування. *АРТ-КАПІТАЛ менеджмент*. URL: <http://surl.li/hcauj>.

6. Бондаренко О. С., Адаменко І. П. Перспективи розвитку фінансових інститутів в економіці України. *Інвестиції: практика та досвід. Економічна наука*. 2018. № 5. С. 8–11.

7. Овдій Ю. Регулювання ринкової поведінки учасників фінансового ринку: міжнародний досвід та поточний стан в Україні. *Експертна платформа*. 19.06.2019. URL: https://expla.bank.gov.ua/expla/news_0076.html.

8. Кравчук Н., Луцишин О. Фінансовий ринок України під час війни: реалії функціонування. *Світ фінансів. Фінансовий ринок та фінансові послуги*. 2022. № 4 (73). С. 112–125.